

Sjätte sinnet⁴

Konst i Västerås stift 2016

The Sixth Sense

Art in the Diocese of Västerås

I livets skiftande situationer

Några av de vackraste kyrkor jag vet finns i Bergslagen. De är timrade under 1600-talet och början av 1700-talet i den stil som brukar kallas bergslagsbarock: Fyra av de kyrkor som tas i bruk för Sjätte sinnet är goda exempel på bergslagsbarock: Järnboås, Hjulsjö, Hällefors och Ljusnarsberg.

Universalgeniet Cusanus lärde under 1400-talet om motsatsernas sammanfallande, coincidentia oppositorum. Det sker när det oförenliga förenas och nya kombinationer uppstår. Så fungerar all utveckling, och så föreställer jag mig både konst och kristen tro. När barocktidens stora katedralbyggen på kontinenten omplanterades bredvid hyttor och järngruvor i Bergslagens skogar behölls formspråket men materialen byttes från marmor och sandsten till furu och rödfärg. Motsatser förenades till nya enheter:

Den kristna urberättelsen är att det gudomliga har blivit människa i Jesus Kristus. Det är en omöjlig förening, eftersom det gudomliga inte låter sig begränsas. Ändå står gestalten Kristus som ett tecken genom alla tider på att det oändliga förenats med det mänskligt ändliga. På ett liknande sätt är kyrkans alla miljöer föreningar av det oförenliga. Det är en absurd tanke att tro att det gudomliga skulle kunna närvara i bröd och vin och att människor med sten och trä skulle kunna bygga höljen omkring den heliga närvaron. Ändå är det just det som skett på orter som Grängärde, Grängesberg och Guldsmedhyttan, där människor rest altaren, gestaltat kyrkorum och skapat kyrkomiljöer: Det verkar som att det heliga förstärks, eller åtminstone framträder intensivare, när oväntade kombinationer arrangeras i invanda kyrkorum. Det blir uppenbart med ett främlingsskap, en annanhet, som är ett av det heligas kännetecken. Det är sannolikt därför som det kan beröra oss så djupt att uppleva när samtida konstnärer sätter avtryck i vanemässigt bekanta kyrkomiljöer:

Mikael Mogren
Mikael Mogren, biskop

Introduction by the Bishop

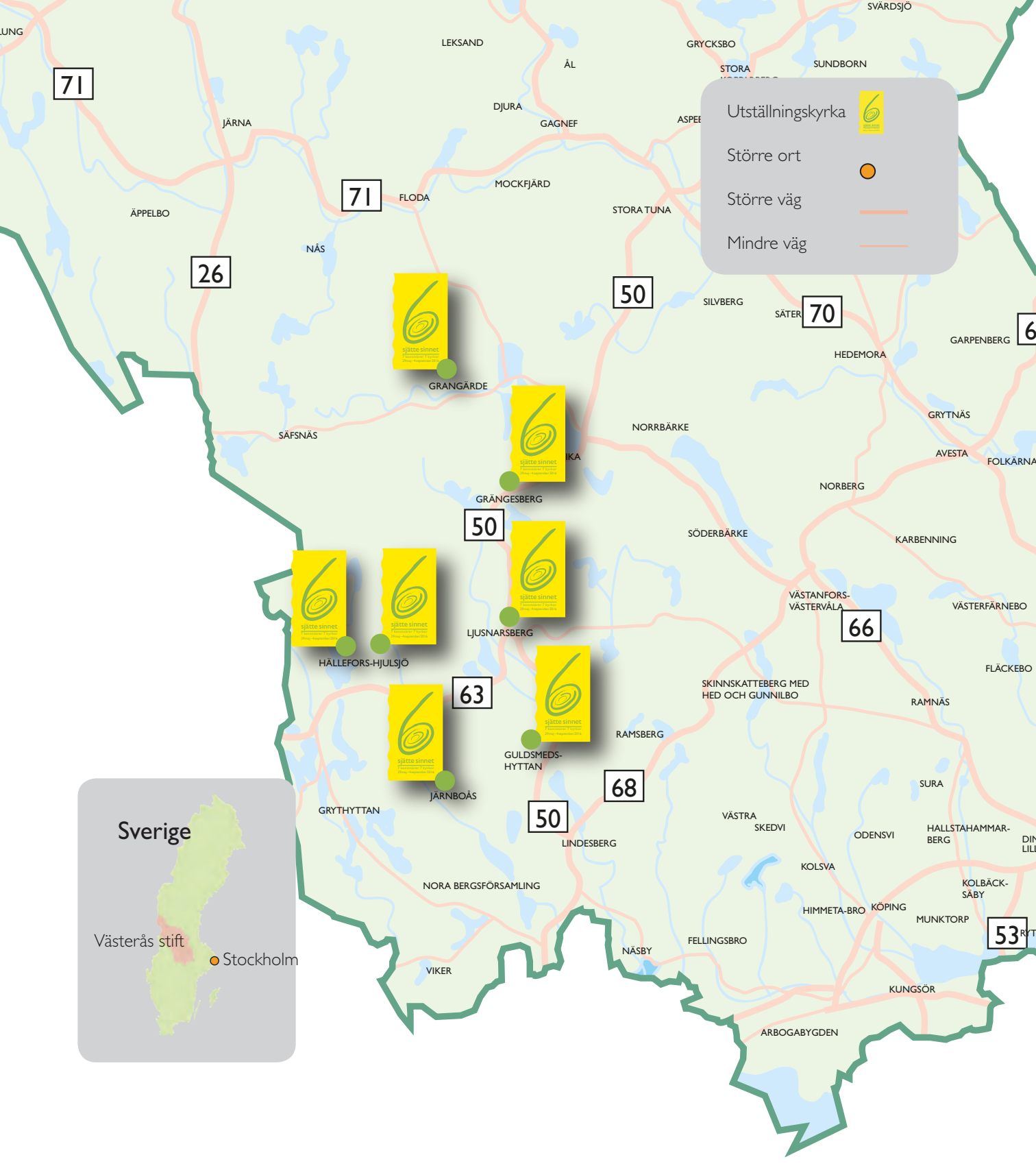
Some of the most beautiful churches that I know are to be found in the region of Bergslagen.

They were timbered during the 17th and the beginning of the 18th centuries in a style called "the baroque of Bergslagen". Four of the churches used for the Sixth Sense are good examples of this style: Järnboås, Hjulsjö, Hällefors and Ljusnarsberg.

During the 15th century the universal genius Cusanus learnt about the coincidence of opposites, coincidentia oppositorum. This happens when incompatible things are united and new combinations arise. This is how everything develops and this is how I imagine both art and Christian belief. The big baroque cathedrals on the continent served as models when churches were built near foundries and iron mines in the forests of Bergslagen, but the materials were not marble and sandstone but pine and red paint. Opposites were united to become new units.

The basic Christian belief is that the Divinity has been incarnated in Jesus Christ. In fact the two cannot be joined together since it is impossible to limit or define the Divinity. Still Christ is a sign at all times of the fact that the infinite and the human finite have been united. In a similar way all the different aspects of the Church are unifications of what is incompatible. It is an absurd idea that the Divinity could be present in bread and wine and that people with stone and wood could build protective walls around the sacred presence. Yet this is what has been done in places like Grängärde and Grängesberg, where people have erected altars and created churches. One gets the impression that what is holy is reinforced, or at least seems more intense when unexpected combinations are arranged in habitual churches. It is obvious with an alienation, a different element, which is one of the characteristics of all that is holy. This is probably why we are so much emotionally affected when we experience contemporary artistic expressions in the churches that we know so well.

Mikael Mogren, bishop

Utställningskyrka

Större ort

Större väg

Mindre väg

Sverige

Västerås stift Stockholm

Innehållsförteckning

I livets skiftande situationer / <i>Introduction by the Bishop</i>	5
Vad är konst? / <i>What is art?</i>	8
Sjätte sinnet – en resumé / <i>The Sixth Sense – a summary</i>	9
Konstnärerna / <i>The Artists</i>	10
Grängesberg kyrka / <i>Grängesberg Church</i>	13
Katarina Löfström	15
Grangärde kyrka / <i>Grangärde Church</i>	17
Kristina Wikström Hedman	19
Järnboås kyrka / <i>Järnboås Church</i>	21
Mats Hjelm	22
Guldsmedshyttans kyrka / <i>Guldsmedshyttan Church</i>	25
May Lindholm	27
Hällefors kyrka / <i>Hällefors Church</i>	29
Meta Isæus-Berlin	31
Hjulsjö kyrka och Gravkapell / <i>Hjulsjö Church and Burial Chapel</i>	33
Nygårds Karin Bengtsson	35
Ljusnarsbergs kyrka / <i>Ljusnarsberg Church</i>	37
Olle Norås	39
Sjätte sinnet 2007-2013 / <i>Sixth sense 2007-2013</i>	40
Fakta / <i>Facts</i>	41
The Sixth Sense – opening hours	42
Sjätte sinnet – öppettider	44

Vad är konst?

What is art?

In our era there is an enormous flow of pictures. There are pictures in our social media, on TV, in films, newspapers, advertising etc. But what is a picture and what is a work of art? Most people would say that a picture is something drawn/painted/photographed which in one way or the other represents what there is around us and tells us something. Consequently a reproduction which looks like a cat, a landscape, a drawing of a machine. It's a language without words.

A work of art is also a picture, but to me the picture is above all a specific statement. A work of art is made with the intention of being something more than just a neutral picture or representation. It wants to catch the observers and take them to another level through an experience. But like all kinds of art this level of experience is not an obvious process. First one must have the will to experience something and then open the little door to the unknown and to that which can't be fully explained.

Thus we have to open "the sixth sense" and realize that it's not mainly about understanding but more about encountering our senses.

*Jordi Arkö Artist and Art Consultant
för Dalarna*

Foto: Lena Nyberg

Vi befinner oss i en tidsålder med ett enormt flöde av bilder. Vi har bilder i våra sociala medier; på TV, i film, tidningar; reklam med mera. Men vad är då en bild och vad är ett konstverk? De flesta skulle säga att en bild är något ritat/målat /fotograferat som på ett eller annat sätt återger vår omgivning och som berättar något för oss. Alltså en avbildning som ser ut som en katt, ett landskap, en ritning på en maskin etc. Det är ett språk utan ord.

Ett konstverk är också en bild, men för mig är bilden framförallt ett specifikt påstående. Ett konstverk görs med avsikten att vara något mer än enbart en neutral bild eller gestaltning. Den vill fånga upp betraktaren och ta med hen till en annan nivå i form av en upplevelse. Men som all konst är denna upplevelsenivå ingen självklar resa. Man måste först vilja uppleva och sedan öppna den lilla dörren till det okända och till det som inte låter sig förklaras fullt ut. Vi måste alltså öppna det "sjätte sinnet" och inse att det främst inte handlar om att förstå utan är mer ett möte med våra sinnen. Den nutida konsten har också anammat nya uttryck utöver att teckna, måla och skulptera. Man talar ofta om installationer; digital gestaltning, performance, artist's books och så vidare och det kan för den ovane kännas både förvirrande och exkluderande. Det är därför vi med konstprojektet "Sjätte Sinnet-4" vill möta församlingsbor och den breda publi-

ken till ett samtal mellan den samtida konsten och det kristna kyrkorummet.

Kyrkan var en gång i tiden den största uppdragsgivaren i världen för konstnärer; arkitekter och musiker. Ibland prövades nya uttryck som passade i tiden och ibland förändrades förhållandet till bildkonsten, då många kyrkmålningar kalkades över. Det är likadant idag. Antingen använder vi oss av konsten som ett instrument att vidga våra sinnesupplevelser med, eller så "kalkar vi över dem" och blir en upplevelse förtigare. Ser vi oss omkring i landet så är det inte självklart att den samtida konsten har en given plats i det kristna rummet, till skillnad från den moderna musiken och den nyöversatta texten. Jag kan delvis förstå varför:

Vi behöver andra ingångar för att möta nutidsmänniskan i det kristna rummet. Därför är ett projekt som Sjätte sinnet en bra möjlighet där vi kan pröva oss fram i kyrkorummet tillsammans med församlingarna, kyrkobesökarna och de aktiva konstnärerna.

Sjätte sinnet erbjuder ett samtal för att närma oss vår tids konstnärliga uttryck och möjligheter i relation till det kyrkorum som vi har att förhålla oss till.

Efter utställningen blir allt "som vanligt" igen. I kyrkorummet ja, men kanske har inom besökaren sått ett frö som ruskat om och som öppnat för nya konstnärliga möjligheter för framtidens kyrka.

*Jordi Arkö
Konstnär och Konstkonsulent för Dalarna.*

Sjätte sinnet – en resumé

Foto: Trons

Så länge människan har varit människa har hon valt att uttrycka sig konstnärligt. Människor har målat i grottor; ristat på hällar och för tålig vardagsnyttan format vackra föremål av lera och trä. Minnesmärken för liv – och död – har fått sköna former och stilig dekor. Genom årtusendens konstverk talar människor som levde då – långt bort i tiden – till oss som lever nu.

Så är det också med konsten i våra kyrkor. Så länge människan har varit kristen har hon engagerat bildkonstnärer för att gestalta vägval och möjligheter. Konst kan ge oss skönhet, ro och behag – få oss att se bortom orden och det sakligt fattbara. Konst kan gripa tag, få oss att vakna och med nya ögon se på oss själva, de stora frågorna om meningen med livet, kanske rentav de hisnande perspektiv som tro kan öppna.

Svenska kyrkan i Västerås stift skapade Sjätte sinnet för att ge konstnärer från vår egen tid betydelsefulla platser i kyrkorna. Ingen vet – och alla anar – vad det sjätte sinnet är: Det som tillför tillvaron ännu en dimension utöver vad vi självklart kan se, höra, lukta, smaka och känna – kanske förnimmelse av en helhet som rör strängar djupt inom oss. Konsten – liksom livets stora frågor – talar direkt till oss som

människor; utan att fråga efter tillhörighet eller traditioner.

Sjätte sinnet hade premiär 2007, och genomfördes då i stort format med medverkan av 24 konstnärer och 22 församlingar i samverkan med konstverksamheterna i Landstinget Dalarna Västmanland och Regionförbundet Örebro. Konstutställningen fick därmed redan från start förankring i Svenska kyrkan runt om i hela stiftet. Sjätte sinnet lockade tusentals besökare – även många ovana kyrkobesökare – som genom konsten mötte trotsiga frågor och modiga gestaltningar med existentiell bärkraft.

Sjätte sinnet återkom 2010 och 2013 med nya konstnärer, nya kyrkor, nya värdförsamlingar och också nytt format. Sjätte sinnet blev en konstrunda för en dag – med möjlighet för besökaren att i ett sammanhang möta utställningens alla verk, i kyrkor med olika arkitektoniska språk, rimligt nära varandra geografiskt.

Sjätte sinnet 2016 bekräftar stiftets vilja att återkommande och med höga kvalitetsambitioner låta samtidskonsten ta plats i kyrkorna. Gensvaret från inbjudna konstnärer är även nu mycket stort, och flera av dem visar för första gången verk i kyrkorum.

För Svenska kyrkan i Västerås stift är det självklart. Samtidens konst hör hemma i samtidens folkkyrka.

Karin Perers

The Sixth Sense - a summary

Since the dawn of time man has expressed himself artistically – painted on cave walls, carved on rocks and modelled in clay and wood. To commemorate life – and death – works of art speak to us across the millennia. The same applies to churches.

Artists have been asked to illustrate choices and opportunities, to bring us peace and quiet, to let us see beyond the words and the facts. Art gives us new insights into existential questions, maybe even giddy perspectives that faith can bring. The Sixth Sense was created to give contemporary artists room to show us a dimension over and above what our other senses tell us.

From the start in 2007 with 24 artists and 22 parishes, the exhibitions have been deeply rooted in the churches throughout the diocese. The Sixth Sense returned in 2010 and 2013 in a new format – several art galleries in a day. Visitors had the chance to see works of art against the background of churches of different architectural design.

The Sixth Sense 2016 confirms the will of the Diocese to maintain the high ambitions of presenting contemporary art in today's churches.

Karin Perers

Konstnärerna

Katarina Lofström *Grängesbergs kyrka*

Stockholm f. 1970. Är huvudsakligen utbildad vid University College of Arts, Crafts & Design, Stockholm. Hon arbetar med video och ljusinstallationer, digitala animationer, interaktivt ljud och skulpturala installationer. Katarina har utfört många offentliga utsmyckningar och hon är internationellt verksam med utställningar i bl.a Berlin, Beijing, Mexico och New York. www.katarinalofstrom.com

Foto: Oskar Kullander

Kristina Wikström Hedman *Grangärde kyrka*

Säter, f. 1944. Konstnär, som också har en fil. mag. i jungiansk psykologi och en teol.kand. i religionshistoria. Det innebär att hon arbetar med ett arketyppiskt bildspråk, som är inspirerat av Jungs bildvärld. Hennes material är textil, främst vävning i komplicerade tekniker, med handspunnet och växtfärgat garn. Glas och Land-art är också en del av hennes konstnärskap. www.lakris.nu

Foto: Lars Wikström

Mats Hjelm *Järnboås kyrka*

Stockholm, f. 1959. Konstnär och filmare som i sitt konstnärliga arbete skapar storskaliga videoinstallationer, som länkas samman av arkivmaterial och subjektiva tolkningar av historiska och samtida händelser. Utbildad bl.a. på University of Arts, Crafts & Design, Stockholm samt Cranbrook Academy of Art, USA. Internationellt har hans verk visats bl.a. på Venedigbiennalen och Yokohamatriennalen. www.matshjelm.se

Foto: Oskar Kullander

May Lindholm *Guldmedshyttans kyrka*

Siljansnäs f. 1965. Utbildad på National College of Arts, Crafts & Design i Oslo, samt vid University College of Arts, Crafts & Design, Stockholm (Konstfack) Hennes material är leran, bronzen, betongen och glaset. Hon arbetar skulpturalt främst med offentliga utsmyckning-

Foto: Oskar Kullander

ar och har uppdrag i hela landet och även i Norge. Samarbetar ofta med landskapsarkitekter för stora uppdrag i bl.a. bostadsområden, torg och skolor. www.may.lindholm.dinstudio.se

Meta Isæus-Berlin *Hällefors kyrka*

Stockholm f. 1963. Hon är utbildad både vid University College of Arts and Crafts & Design och vid Royal Academy of Fine Arts, Stockholm. Genombrott fick hon med tekniskt komplicerade installationer under 1990-talet. 2006 återupptog hon måleriet och arbetar numera med båda delarna. Hennes verk har visats på de internationella arenorna som Venedigbiennalen, Biennalen i Istanbul, i Sydafrika, i Melbourne. www.metaisaeusberlin.se

Foto: Oskar Kullander

Nygårds Karin Bengtsson *Hjulsjö kyrka och Gravkapell*

Jonstorp, f. 1972. Konstnär som arbetar med scenograferad fotografi. Hon har studerat både teater och dokumentärfotografi innan hon tog sin masterexamen vid University of Art and Design i Helsingfors. Hennes arbeten har visats på Fotografiska Museet i Stockholm, Malmö Konstmuseum och Eskilstuna Konstmuseum bland många andra. Hon har fått många utmärkelser och stipendier och är välrepresenterad i landet. www.nygardskarinbengtsson.com

Foto: Jonas Fjellman

Olle Norås *Ljusnarsbergs kyrka*

Stockholm, f. 1982. Är från början utbildad smed men har fortsatt utbilda sig till skulptör på HDK Steneby, Järn & Stål / Offentlig gestaltning. Projektstudier vid Kungliga Konsthögskolan, Stockholm. Han har samarbete med konstnärskollektivet "The non existent center" som köpt en gruva i Ställberg där de byggt upp ett konstnärscenter. Skulptur, ljudinstallationer samt måleri är hans uttrycksmedel. Utställningar bl.a. på Konstpedemin i Göteborg, Röda Sten i Göteborg samt Black Box, Mejän, Stockholm. www.ollenoras.se

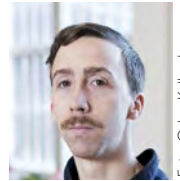

Foto: Oskar Kullander

The Artists

Katarina Lofström *Grängesbergs church*

Stockholm, born in 1970. She was mainly educated at the University College of Arts, Crafts and Design in Stockholm. She works with video and light installations, digital animations, interactive sound and sculptural installations. Katarina has made many public commissions and she is internationally active with exhibitions in Berlin, Beijing, Mexico, New York and other places. www.katarinalofstrom.com

Kristina Wikström Hedman *Grangärde church*

Säter, born in 1944. An artist who has a Bachelor of Arts with focus on Jung's psychology. She also has a Bachelor of Divinity focusing on history of religion. This implies that she works in an archetypal pictorial language inspired by Jung's world of images. Her material is textile, mainly weaving in complicated techniques with hand-spun and vegetable dyed yarn. Glass and Land-art is also part of her artistry. www.lakris.nu

Mats Hjelm *Järnboås church*

Stockholm, born in 1959. He is an artist and a film-maker who in his artistic work creates large-scale video installations by archival footage and subjective interpretations of historical and current events. He was educated at the University of Arts, Crafts and Design and at Cranbrook Academy of Art in the US. His works have been shown at the Venice Biennial and the Yokohama Triennial. www.matshjelm.se

May Lindholm *Guldsmedhyttans church*

Siljansnäs, born in 1965. She was educated at the National College of Arts, Crafts and Design in Oslo and at the University College of Arts, Crafts and Design in Stockholm. Her material is clay, bronze, concrete and glass. She works as a sculptor and then mainly with public commissions.

She has commissions in all Sweden and also in Norway. She often cooperates with landscape architects for more important commissions. www.maylindholm.dinstudio.se

Meta Isæus-Berlin *Hällefors church*

Stockholm, born in 1963. She was educated at the University College of Arts, Crafts and Design and at the Royal Academy of Fine Arts, both in Stockholm. She had her breakthrough with technically complicated installations during the 1990ies. In 2006 she resumed painting and today she works with both arts. Her works have been shown at the international arenas such as the Venice Biennial, the Biennial in Istanbul, South Africa and Melbourne. www.metaisaeusberlin.se

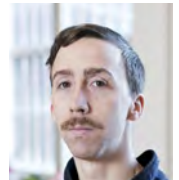
Nygårds Karin Bengtsson *Hjulsjö church and Chapel*

Jonstorp, born in 1972. An artist who works with stage designed photography. She has studied both theatre and documentary photography before she had her Master of Arts at the University in Helsinki. Her works have been shown at the Museum of Photography in Stockholm, the Museum of Arts in Malmö and Eskilstuna among other museums. She has had many distinctions and awards and she is well represented in our country. www.nygardskarinbengtsson.com

Olle Norås *Ljusnarsbergs kyrka*

Stockholm, born in 1982. He is a qualified smith but has then studied to be a sculptor at the HDK Steneby, Iron and Steel/ public interpretation. Project studies at the Royal Academy of Arts in Stockholm. He has co-operated with a group of artists "The non-existent center" who bought a mine in Ställberg where they have built a center for artists. Sculpture, sound installations and painting are his means of expression. He has had exhibitions at Konstepidemin and Röda Sten in Gothenburg and Black Box, Mejan in Stockholm. www.ollenoras.se

Grängesberg kyrka

Kyrkan ligger på en svagt upphöjd, oinhägnad kyrkotomt med en bred stenlagd stigande backe till kyrkan i utkanten av gruvsamhället Grängesberg. Kyrkan byggdes 1973-74 efter ritningar av arkitekten Janne Feldt från Karlstad. Den föregicks av ett kapell, som såldes och flyttades till Orsa 1977. Gränge AB upplät marken för nybyggnationen och bekostade också hela kyrkobyggnandet.

Kyrkan är byggd med ett medvetet symbolspråk som ska påminna om den heliga stadens tempel. Den är en låg, rektangulär byggnad murad i brunt fasadtegel. Församlingsutrymmena är samlade runt kyrkorummet. Detta har avsevärt högre uppbyggnad med fasadmurar och en krönande takkonstruktion i form av ett liggande, plåtklätt kors med överljuskupoler i mitten. Huvudentrén är från kyrkbacken i väster. Innanför finns ett långsträckt kyrktorg med kapprum. Därifrån går altargången mot korväggen i norr med sina rumshöga släpljusfönster i öster och väster. Kyrkorummet är exakt kvadratisk med en stor öppning i östväggens främre del mot den sidolagda församlingssalen som har en separat entré i söder med trappa till souterränglokaler. Korsformen går igen i predikstolen, bänkgavlar och det guldslaserade, symbolprydda altarkorset.

Orgeln är tillverkad av orgelbyggaren Walther Thür, och dopfunten är överflyttad från den äldre kyrkan och ritad av Erik Fant 1953. Från den äldre kyrkan kommer också tavlan "Den heliga staden" målad av konstnären Bengt Hedberg. Den andra altartavlan skänktes till församlingen 1963 och föreställer "Korsfästelsen" den är målad på 1600-talet av Cornelis Schut.

Grängesberg Church

The church is located on a raised, unfenced church site on the outskirts of Grängesberg. Built in 1973-74, designed by architect Janne Felt from Karlstad, the church was preceded by a chapel, which was sold and moved to Orsa in 1977. Gränge AB granted the land and financed the church construction.

The low, rectangular, brown brick church is designed to remind you of the Holy City Temple. The church room, with congregation areas clustered around it, is considerably higher with a ceiling in the shape of a horizontal, sheet-lined cross with light domes. The main entrance is from the west. Inside is an elongated church square with a cloakroom. The aisle goes toward the north chancel wall with its room-high raking light windows to the east and west. The church room is square with an opening in the eastern front wall against the parish hall with its separate entrance to the south. The cross shape is also found in the pulpit, the pew gables, and the gold-stained, adorned altar cross.

The organ is made by Walther Thür. The baptismal font, designed by Erik Fant in 1953, and Bengt Hedberg's painting "The Holy City", are transferred from the older church. The second altarpiece, donated to the parish in 1963, represents the "Crucifixion" and is painted by Cornelis Schut in the 1600s.

Katarina Löfström

Som en flock fåglar eller körbärsblom i vårvind rör sig ljuspunkter över kyrkans avskalade vägg. Böjlar fram i meditativa, melodiska rörelser. Bidrar med en dimension som är bortom orden i predikan, tonerna i konserter och rummets stillastående arkitektur. Katarina Löfström har skapat verket unikt för Sjätte sinnet och Grängsbergs kyrka. Det är hennes signum att alltid utgå från platsen – den miljö och de människor som där möts. Här får hennes ljusa bildsviter spela över mörk tegelvägg.

Människorna i Grängsberg har kämpat för sin kyrka. När bergsbrukets borrar ännu bröt nya hålrum i malmrikt berg, kom den gamla kyrkobyggnaden inom riskzonen för ras. Kyrkan fick stängas och kom senare att flyttas till annat sammanhang. I Grängsberg restes en ny kyrka, med den nya tidens funktionalistiska formspråk och ett funktionellt gränsöverskridande mellan kyrkorum och allaktivitets-hus. Ett hus för själens rening, så någon som menade att byggnaden påminner om ett reningsverk.

– Med lugn och med musikalitet rör sig mitt mönster över kyrkans vägg. Det är inte en linjär berättelse med början och slut. Det är visuell abstraktion som talar i sig och som även kan ackompanjera kyrkans ord och musik.

– De flockvisa rörelserna ger också associationer till hur vi människor fungerar när vi är samlade i större sammanhang. Verket öppnar för olika tolkningar; där besökaren utifrån sin egen situation tillför sina erfarenheter och tanketrådar.

Katarina Löfström arbetar med videokonst, fjärran från talade och skrivna ord. Hon vill öppna betraktarens öga – och reflektion – för eftertanke, undringar och aningar. Hon har erhållit Svenska kyrkans kulturstipendium för att utforska sambandet mellan meditation och bilder med abstrakta motiv, och hon beskrev då meditationen som en plats för vila, återhämtning och samtidigt öppenhet för nya idéer.

Katarina Löfström är född 1970 i Falun. Hon har verkat som konstnär i Berlin och här i Sverige bland annat gjort permanenta ljuskonstverk för Uppsala Konsert- och Kongressbyggnad och i Örebro konserthus. Nu bor och arbetar hon i Stockholm.

Katarina Löfström

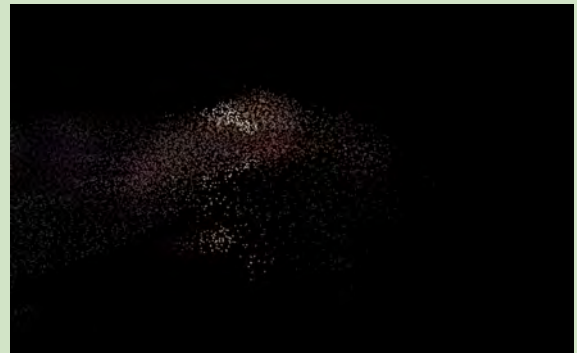
Like a flock of birds or cherry blossom in the winds of spring luminous dots move across the naked church wall. They roll on in meditative, melodious movements, and add a dimension which is beyond the words of a sermon, the tones of a concert and the static structure of a room.

Katarina Löfström has created this work of art especially for the Sixth Sense and the church in Grängsberg. It is a characteristic of hers always to use the locality as a starting-point – the surroundings and the people who meet there. Here her bright pictorial suites play across a dark brick wall.

People in Grängsberg have struggled for their church. When the drills of the mining industry pierced rock rich in ore there was a risk of the old church collapsing. Therefore a new church was erected in the functional style of modern times.

– My pattern moves across the church wall calmly and with musicality. It is not a chronological story with a beginning and an end. It is an independent visual abstraction which can accompany the words and music of the church.

– The flocklike movements also refer to our behaviour and reactions when we are in a big group of people. This work of art invites the observers to make their own interpretations, depending on their experience and line of thoughts.

Grangärde kyrka

Kyrkplatsen hade tidigt ett strategiskt läge vid norra änden av det stora sjösystem som sträcker sig hela vägen ner till Mälaren. Den låg också intill den uråldriga vägen till Nås, Malung, Äppelbo och vidare norrut, som också utgjorde en del av pilgrimslederna till Nidaros. Grangärde kyrka hade en föregångare i en enkel kapellbyggnad som stod vid offerkällan i Grytgärde men så småningom flyttades till kyrkbyn. Träkapellet ersattes under 1400-talet av en stenbyggnad som utgör kärnan till den nuvarande kyrkobyggnaden. På kyrkans vind finns delar av de ursprungliga murarna synliga. Under 1600- och 1700-talet utvidgades kyrkan och fick sin treskeppiga form. Sin slutliga form, präglad av nyklassicismen fick kyrkan på 1830-talet då tornhuset höjdes och påbyggdes med lanternin och tornhuv.

Kyrkan har genom århundrandena brunnit nio gånger och genomgått många om- och tillbyggnader. Därför präglas den idag av sin asymmetri och oregelbundna plan. Bland äldre föremål i kyrkan kan nämnas ett altarskåp från 1600-talet som finns placerat i det södra skeppet, en skulptur av St: Olof från 1300-talet och de åtskilliga gravhällar från 1600-1700-talet som tillhör kyrkans prästerskap och brukspatronen Enkullen Jöns Schering. Under 1760-talet fick kyrkan sin praktfulla altarpupp, altarring och predikstol som skapades av bildhuggaren Jonas Holmin från Västerås. Den grönmarmorade altarpuppens är en arkitektonisk portalkomposition sammanbyggd med ett altarbord och en sarkofag prydd med förgyllda snickerier. Altarpuppen har två altartavlor varav den ena anses härröra från 1800-talet och skildrar Nattvarden och den andra är från 1700-talet och skildrar Uppståndelsen.

I början på 1900-talet genomfördes en ny stor restaurering. En ny läktare uppfördes i väster och kyrkan inreddes med sakristia och arkiv. Altarskåp och predikstol målades om, stuckaturer tillkom och kyrkan fick nytt golv. Kyrkans ursprungliga bänkinredning ersattes med öppna bänkar. Valv och arkader pryddes med nya målningar och korfönstren fick glasmålningar: på 1930-talet restaurerades kyrkan igen med syfte att återställa kyrkan. Slutna bänkar återinsattes, väggar och golv befriades från 1900-talets utsmyckningar. Murar och valv omputsades. Äldre inredning målades om och konserverades och tegelgolv las in. 1982 inreddes församlingssalen med kök i det tidigare arkivet och sakristian delades in.

Grangärde Church

The church site is located at the northern end of the lake system, stretching all the way down to Lake Mälaren, next to the ancient road to Nås, Malung, Äppelbo. It was preceded by a chapel at the sacrificial well in Grytgård, which was later moved to the village and replaced in the 1400s by a stone building, which forms the basis for today's church. Parts of the original walls are visible in the church attic. The church was expanded during the 15th and 16th century and received its three naves. Its neoclassical form was received in the 1830s when the tower house was raised and received a roof lantern and spire.

The church has burned down nine times and undergone many renovations and expansions. Today it's characterized by its asymmetry and irregularity. Some of the older objects include an altar cabinet from the 1600s, a sculpture by St. Olof from the 1300s, and the many gravestones from the 1600 and 1700s that belonged to the clergy and the iron master Enkullen Jöns Schering. In the 1760s, the church received its magnificent reredos, altar rails, and pulpit, designed by the sculptor Jonas Holmin from Västerås. The green marble reredos is an architectural portal composition, incorporated with an altar table and a sarcophagus decorated with gilded woodwork. The reredos has two altarpieces; one is believed to originate from the 1800s, depicting the Last Supper; and the other from the 1700s, depicting the Resurrection.

In the early 1900s, a major restoration was completed. A balcony was built on the west side and the church was decorated with a sacristy and archives. Altar cabinets and pulpit were repainted, stuccos were added, and new flooring was put in. Original pews were replaced with open benches. Arches and arcades were adorned with new paintings and chancel windows with stained glass. A new restoration occurred in the 1930s in order to restore the church. Box-pews were reinstalled, 1900s' adornments were removed from walls and floors, walls and arches were re-plastered. Older interior was repainted and preserved, brick flooring was put in. In 1982, the parish hall was fitted with a kitchen and the sacristy divided into two.

Kristina Wikström Hedman

Väven växer fram som livet självt. Varpen är tiden och väften händelser i mångskiftande färger och av olika karaktär. Vävar följer människan från begynnelsen. Timme för timme, dag för dag, har varpar fylts med nya inslag, blivit tyger till tålig vardagsnytt och bonader med berättelser och bilders skönhet. I årtusenden var vävning alltid en långsam process för hand, ofta utförd av kvinnor.

I Kristina Wikström Hedmans konstnärliga skapande är både arbetet och verket betydelsebärande. Vävningen fordrar sin tid, då Kristina lyssnar på materialet och därtill fogar sina egna erfarenheter och drömmar. Det finns mönster som tycks vara mänsklighetens gemensamma och som i nya versioner upprepas, i generation efter generation, lika i olika kulturer på vitt skilda kontinenter. Sicksack är ett sådant. Ytterligheters möte som yin och yang är ett annat.

Kristina Wikström Hedman har verkat som konstnär i mer än fyrtio år. Hon är också teol.kand. i religionshistoria och fil.mag. med inriktning på jungiansk psykologi. I konstnärliga uttryck utläser hon arketyper, som enligt Carl Jung är symboler för det undermedvetna som alla vi människor kollektivt delar. Här finns bärande känslor och företeelser som födelse, död, rädsla och lycka.

– Den färdiga vävnaden kan vara mer än en bild – den kan fylla en funktion. Så är det ofta i kyrkorummet, säger Kristina och visar ett av sina verk i Sjätte sinnet, en stor duk med bibelruta.

– Bibelrutan markerar bibelns plats och blir därför också riktningsgivande för hur duken ska läggas på bordet. När duken hängs på vägg, blir bibelrutan istället ett fönster – en ljus öppning till en annan dimension, till den värld som finns bortom här och nu.

I andra verk låter Kristina yin och yang tala, liksom natt och dag. Natten för oss in i drömmars tillvaro. Den ljusa dagen lånar sin skiftning från vårens björkar i växtfärgat garn.

Grangärde, där vi möter Kristina Wikström Hedmans konst, var också Dan Anderssons hemsocken. Med poesi och musikalitet i vävnadens form visar Kristina därför även flera verk i folkvisans och skillingtryckens ton. Kristina Wikström Hedman bor sedan 1968 i Bispsberg i Säter. Tillsammans med man och fem barn har hon här skapat ett konstnärshem som blommar fram i både ateljéer och en filosofins trädgård.

Foto: Lars Wikström

Kristina Wikström Hedman

The web in the loom develops like life itself. The warp is time and the weft is episodes, multicoloured and of various kinds. Woven fabric is close to man from the very beginning. Hour by hour, day by day, warps have been filled with new weft, have become textiles for ordinary use and tapestries with stories and the beauty of pictures. For thousands of years weaving has always been a slow process, done by hand, often by women.

When Kristina Wikström Hedman creates a work of art both the process and the object are significant. While weaving Kristina listens to the material, adding her own experience and dreams. There are patterns which seem to be common to all humanity and which are repeated in new versions, from generation to generation, similar in different cultures on different continents. The zigzag pattern is one of those. Another one is the joining of two extremes, like yin and yang.

Kristina Wikström Hedman has worked as an artist for more than forty years. She also has two university degrees, a Bachelor of Divinity, focusing on history of religion, and a Bachelor of Arts, with focus on Jung's psychology. In her artistic expressions she deals with archetypes which, according to Carl Jung, are symbols of the subconscious that we all share. Here we find fundamental feelings and phenomena like birth, death, fear and happiness.

Foto: Lars Wikström

Järnboås kyrka

Järnboås kyrka är belägen i Nora bergslag och ingår i ett större område av riksintresse för kulturmiljövården med flera äldre bergsmansgårdar i ett öppet landskap längs Rastälven. I övrigt domineras socknen av skog. I kyrkomiljön ingår förutom kyrka ett församlingshem, tidigare sockenstuga, och en före detta krog från 1700-talet.

Kyrkan uppfördes 1658-59 av timmer med ett åttkantigt rektangulärt långhus och torn i väster. Utvändigt var kyrkan troligtvis spånklädd och målad faluröd och invändigt täcktes kyrkorummet av ett trätunnvalv.

1745 försågs hela kyrkans tunnvalv och västra läktaren med målningar av målare Lars Anders Behm Larsson från Nora. Under 1760-talet skedde förändringar på inventarierna i koret av snidare Johan Ebbe från Nora. Oklart är i vilken omfattning de olika inventarierna förändrades. Samtliga inventarier är utförda i barockrokoko stil med undantag för predikstolen som ursprungligen var utformad i renässansstil men blev rokokoiserad.

Kyrkan blev efter hand för liten för den växande befolkningen och utvidgades 1795 med korsarmar i norr och söder. Även sakristian i öster uppfördes vid detta tillfälle. I samband med utvidgningen kläddes fasaderna med slät panel och målades ljusa för att likna en nyklassicistisk stenkyrka. Korsarmarna kröntes med gavelfronter. Kyrkans nuvarande utseende härrör från utvidgningen 1795 men med senare tillkommet koppartak. Även invändigt målades kyrkan om vid detta tillfälle och takmålningarna målades över. Kyrkan fick ny altarring och ny orgel. Kyrkorummet är ljust och rymligt med tunnvalvda tak och tresidigt avslutat korparti.

Invändigt fick kyrkan sitt nuvarande utseende vid en omfattande renovering 1958-59 under ledning av arkitekt Gunnar Hållén med syfte att återställa kyrkans äldre interiör. Bland annat togs ursprunglig färgsättning fram på flera inventarier såsom altaruppsats och predikstol. En ny sakristia inreddes i norra korsarmen under en ny läktare och orgeln flyttades från västra läktaren till södra korsarmen där bänkarna togs bort. Under västra läktaren tillkom en läktarunderbyggnad med brudkammare. Man tog fram och konserverade takmålningar i koret samt över västra läktaren. Kyrkorummet gavs en ny sluten bänkinredning.

Järnboås Church

Järnboås Church is located in Nora and, along with several country estates, part of an area of national interest for the cultural resources management. Besides the church, the surroundings also include a parish hall and a former tavern from the 1700s. The timber church was built in 1658-59 with an octagonal rectangular nave and tower to the west. The exterior was probably chip-clad and painted red and the church room was covered by a wooden barrel vault.

In 1745, the barrel vault and western balcony were fitted with paintings by Lars Anders Behm Larsson from Nora. In the 1760s, carver Johan Ebbe from Nora made modifications to the choir furnishings. All furnishings are Baroque-Rococo.

Gradually becoming too small for the growing population, the church was expanded in 1795 with transepts to the north and south and a sacristy to the east. The facades were clad with panel and painted bright to resemble a neoclassical stone church. The transepts were crowned with gable fronts. Today's appearance originates from the expansion in 1795 but with a recently added copper roof. Inside, the church was repainted, the ceiling paintings were painted over, and the church received new altar rails and a new organ. The church room is bright and spacious with barrel-vaulted ceilings and a three-sided terminated choir section.

Its present interior stems from a massive renovation in 1958-59, led by architect Gunnar Hållén, in order to restore the older interior. Original colouring was exposed on the reredos and pulpit. A new sacristy was put in the north transept below a new balcony and the organ was moved from the western balcony to the south transept where the pews were removed. A bridal chamber was added under the balcony. Ceiling paintings in the choir and over western balcony were exposed and preserved. The church room was given a new box-pew.

Mats Hjelm

"Gud är himlarnas och jordens ljus. Hans ljus kan liknas vid en nisch där en lykta står: Lyktan är av glas, och glaset lyser med en stjärnas glans. Tänd från ett välsignat träd, ett olivträd som varken tillhör öst eller väst och vars olja nästan lyser utan att eld har rört vid den. Ljus över ljus! Gud är himlarnas och jordens ljus..."

Sura 24 vers 35 ur Koranens budskap, översättning av Mohammed Knut Bernström.

Lågmält, nästan viskande, i en vardaglig och samtidigt intensiv ton, läser Mats Hjelm de starka raderna om Guds ljus. De upprepas gång på gång – som ett mantra – till filmiska verk av himmel och jord. Orden i konstverket i Järnboås kyrka bygger broar: Broar för förståelse att Guds ljus lyser över allt och alla. Broar mellan öst och väst. Broar mellan religioner som delar tron på en Gud. Orden är ur Koranen.

– Verket "Ljus över ljus" gjordes redan 2003, året efter extrema islamisters terrorattack 11 september i New York. Då som nu fanns oron för intolerant islamism. Jag ville lyfta fram det enande mellan människor och religioner: Islam kan också uttryckas med kärlek och vishet som inbjuder alla människor. Tre stora religioner delar samma Gud.

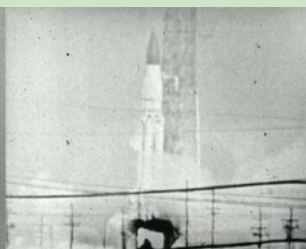
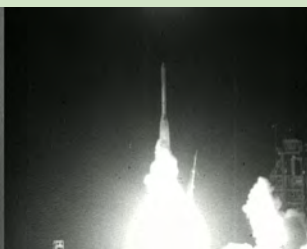
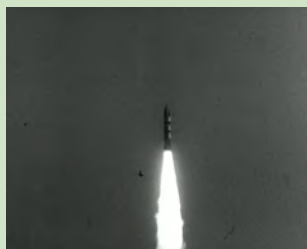
– Som konstnär kan jag föra in religiösa texter som är ovana i våra

kyrkor. I en tid då olika viljeriktningar både inom och mellan religioner är skäl för flykt, får Koranen tala i Svenska kyrkan i Järnboås. I starkt neonljus skreks härom året "Where one is the other must be" över högaltaret i Uppsala domkyrka – med anknytning till den katolska nattvardssynen om bokstavlig delaktighet i Kristus kropp och blod och samtidigt en allmänmänsklig betoning att kyrkan ska finnas för alla utsatta människor.

– Polarisering löser inte världens problem, säger Mats. Många som nu kommer till Sverige har flytt undan extremistorganisationen IS härjningar, men bland barnen till redan etablerade invandrare sker en radikalisering till IS. Okunskap och rädsla ger luft under vingarna till främlingsfientliga krafter.

– Vi behöver bjuda in varandra, flytta in dialogen i kyrkorummen, reflektera över relationer inom och mellan religioner och gemensamt söka insikten att alla människor är delar av samma världsallt.

Mats Hjelm är en av Sveriges internationellt erkända konstnärer. Han arbetar också med filmdokumentärer; inte minst i slavhandels spår. Han brinner för det öppna samhället. För att nå Gud behöver vi verka bland människor och göra världen bättre.

Mats Hjelm

"God is the light of the heavens and the earth. The parable of His light is, as it were, that of a niche containing a lamp; the lamp is in glass, the glass like a radiant star: lit from a blessed tree – an olive-tree that is neither of the east nor of the west – the oil whereof would well-nigh give light even though fire had not touched it: light upon light!"

Sura 24, verse 35 From The Message of The Qur'an (Translated by Muhammad Asad)

Mats Hjelm reads these words about the Light of God in a low voice, almost like a whisper, still with intensity. The words are accompanied by cinematic illustrations of heaven and earth.

The words build bridges of understanding between east and west, between religions which share the belief in one God. The words are from the Koran.

– The work of art entitled "Light upon Light" was created in 2003, two years after the terror attack by extreme Islamists in New York on September 11. People were worried about intolerant Islamism as we are now. I wanted to emphasize that which unites people and religions. Islam can also be expressed through love and wisdom, inviting all people. Three important religions share the same God.

– As an artist I can introduce religious texts that we are not used to in our churches. These days contending wills both within and between religions make people flee from their homes. Therefore I make the Koran speak to people in the church of Järnboås.

- Polarization doesn't solve the problems in the world. Ignorance and fear make xenophobic forces stronger.
- We must invite each other, start talking to each other in the churches, reflect on relations within and between religions and together realize that we are all part of the same universe.

Guldsmedshyttans kyrka

Guldsmedshyttans kyrka är belägen på en höjd i det nuvarande samhället Guldsmedshyttan med utsikt över sjön Råsvalen. Kyrkan uppfördes 1892-95, efter ritningar av arkitekt Ludvig Petersson, för det då expanderande brukssamhället. Den har en välbevarad nygotisk exteriör med spetsbågiga fönsteröppningar, lägre utskjutande kor, korsarmar och sidoplacerat torn. Fasaderna i tegel pryds med strävor, blinderingar på torn och gavelpartier, putsade trekantiga fält i portalerna samt rundstrukna fogar.

I stort sett alla delar av kyrkans inredning härrör från tillkomsten 1895 med bara smärre moderna inslag. Invändiga förändringar skedde under 1930-talets mitt under ledning av arkitekt K. Martin Westerberg, då bland annat predikstolen flyttades från koret till västra pelaren och den äldre smidesarmaturen utbyttes mot mässingskronor. Värmesystemet förnyades och delar av dekormåleriet målades över.

1958 skedde ytterligare en större invändig renovering, även denna gång under ledning av arkitekt K. Martin Westerberg. Denna gång fick bland annat kyrkans inredning ny färgsättning. Det installerades nya innanfönster av ek och korfönstren fick nya glas. Kvarvarande valvmålningar rengjordes och retuscherades och i vapenhuset installerades wc.

Det treskeppiga kyrkorummet har idag med sina dekor- och schablonmålade putsade kryssvalv en utpräglad nygotisk interiör som delvis är ett resultat av återställandet 1994. Koret omdanades då men är för byggnadstiden traditionellt utformat, altaret och altarpopsatsen flyttades fram och avgränsades från det ursprungliga koret med ett nytt korskrank anpassat till kyrkans ursprungliga inredning i nygotisk stil. Man tog bort övermålningen från 1930-talet på altarpopsats, knäfall och predikstol. Bänkar och läktarbarriär återfick sin ursprungliga färgsättning. Väggar och valvens övermålade dekormåleri rekonstruerades och valvbågarna marmoreringsmålades enligt ursprungligt utseende. Den enhetliga, ursprungliga armaturen av järn kompletterades och sattes åter upp, den har en för Örebro län ovanlig nygotisk utformning.

Guldsmedshyttan Church

Located on a hill in Guldsmedshyttan, the church overlooks Lake Råsvalen. Built in 1892-95, it was designed by architect Ludvig Petersson for what was then an expanding mill town. It has a well-preserved neo-Gothic exterior with pointed arch windows, lower protruding choir, transepts, and a side tower. The brick facades are adorned with struts, wall niches on towers and gables and plastered triangular fields in the portals.

Most of the church interior stems from the original construction in 1895 with only minor modern touches. Interior changes occurred in the mid-1930s, under the direction of architect K. Martin Westerberg. The pulpit was moved from the choir to the west pillar and the older forging fixture was replaced with brass crowns. The heating system was renewed and part of the decorative painting was painted over.

Another major renovation in 1958, also led by K. Martin Westerberg, gave the interior new colouring. New oak windows were installed and new glass in choir windows. Remaining vault paintings were cleaned and retouched and a toilet installed in the church porch.

Today, the three-nave church room has a pronounced neo-Gothic interior with painted and stencilled cross vaults, partly the result of the 1994 restoration. The choir was then remodelled but kept its traditional design, the altar and reredos were moved and roped off from the original choir by a new chancel screen. Covering paintings from the 1930s were removed from the reredos, kneeler, and pulpit. Pews and balcony railing regained its original colouring. Walls and decorative paintings on the vaults were reconstructed and arches were painted according to their original appearance. The uniform, original iron fixture was supplemented and reinstalled.

"Självtilräcklighet är ett för elakt ord - låt oss istället säga att nystingarna har fullt upp: de exponeras, men visar sig inte. Det är lite otäckt att som betraktare bli på en gång så oförbehållsamt, generöst inbjuden och - utestängd. Det finns en konstig dubbelhet här, en komplikation som gör gymnastiksalen laddad och, jodå, lite satanisk, i ögonblick. Av pippiloterna blir då horn, och verket blir vackert istället för rart. Man kan och får skratta ur kroppens varmaste djup åt den här gymnastiken - men sedan stillnar man och tänker på skönhet."

Birgitta Lilipers

May Lindholm

Guldsmedhyttans rikt smyckade kyrka får nya invånare under sommaren med Sjätte sinnet. Gestalterna tar kyrkan i besittning – helt oförställda, trygga i sig själva, nyfikna och öppna i mötet med både besökare och kyrkoliv. Konstnären May Lindholm väljer själv att kalla sina skulpturer för nystingar.

– Nystingar är kvinnor och män, barn, tonåringar och vuxna. Mänskliga gestalter – ändå litet olika de flesta av oss. De är inte ängsligt oroliga för att hinna prestera allt som vi andra målar upp som måsten. De gör sitt allra bästa – och erfar bekräftelse på att det duger. De känner sig själva så väl att de vågar vara öppna och nyfikna inför det främmande och ovana.

Nystingarna kom till som en reaktion mot överkraven som konstnären ser i vår tid. Flickor och kvinnor som bränner ut sig själva i kampen för att räcka till i alla förväntningar från skola, arbete, familj och kropps- och skönhetsideal. Både kvinnor och män som brinner för sina arbeten, men upplever att de nedvärderas genom orimligt späckade tidsscheman och låga löner.

– Mina verk handlar om detta att vara människa, säger May. Vi duger och räcker till, och om vi – med våra tillkortakommanden – får känna tillförsikt, vågar vi drömma och tro.

Med samma fokus på människors lika värde har May Lindholm gestaltat sökande tonårsflickor och mogna äldre kvinnor. Hon gör skulpturer som lockar flickor och pojkar till lek och anlitas ofta för konst i offentliga miljöer.

I arbetet "Se människan" har May tillsammans med synskadade och konstnärligt talangfulla Eva Johansson gjort verket "Glänta" som är en konstillation längs kulturstigen som Leksands kommun gav som bröllopsgåva till kronprinsessparet. Hon har medverkat i formgivning av gröna, gemensamma stråk i bostadsområdet Bullemymren i Borlänge – även här burens av missionen att göra hela miljön tillgänglig för alla.

May Lindholm är född i Nannestad i Norge och sedan årtionden bosatt och verksam i Sverige.

Foton: "Balans" Lars Dahlström, övriga foton May Lindholm

May Lindholm

The richly decorated church of Guldsmedhyttan has new inhabitants during the summer with the Sixth Sense. The figures occupy the church – undisguised, confident and curious when embracing visitors and activities in the church. The artist May Lindholm chooses to call them "nystingar".

– "Nystingar" are figures of different ages. They represent the human urge to explore and satisfy our curiosity, and they perform their gymnastic exercises with integrity. In a very human way they express feelings like reflection, hesitation, astonishment, awkwardness and pure happiness.

May created "nystingarna" as a reaction to the pressure put on us today. People are burnt out while struggling to fulfill all the expectations from school, work and family, and on top of that have a fit and beautiful body. We tend to focus on results which can be measured instead of trusting people and realize that they want to do a good job and contribute to development within their field of activity.

– My works of art deal with the issue of being human, says May. We are good enough and if we feel confident – despite our flaws – we dare to dream and believe in ourselves.

With the same focus on everybody's equal value May Lindholm has created hesitant teenage girls and mature elderly women.

Foto: May Lindholm

Hällefors kyrka

Hällefors kyrka är belägen i västra utkanten av Hällefors centralort omgiven av skogsbygd. Den stora kyrkogården breder ut sig öster och framför allt söder om kyrkan. I samband med kyrkans renovering 1929 utvidgades kyrkogården i sydost och försågs med en ovanlig och karaktärsskapande mur samt grindstolpar av skiffer. Där finns även ett gravkapell som är inspirerat av Skogskapellet, som uppfördes 1920 på Skogskyrkogården i Stockholm. Nordöst om kyrkogården finns den slutna klockstapeln, i huvudsak spånklädd, som uppfördes 1767 och ersatte en äldre klockstapel.

Kyrkan uppfördes ursprungligen som kapell 1644. Det var en åttkantig rektangulär byggnad av timmer med avfasade hörn och rödmålad spånklädda fasader. Kapellet utvidgades på 1740-talet med korsarmar i norr och söder med en spånklädd takryttare över korsmitten. 1793 revs den äldre sakristian och ersattes med en ny öster om koret, kyrkan fick då sin nuvarande storlek. Under slutet av 1800-talet restaurerades kyrkan interiört. En ny orgel installerades och orgelfasaden byggdes om. Innertaket kläddes med panel och bänkinredningen ersattes med nya bänkar. Koret förändrades med ny altaruppsats och ny altarring, kortaket försågs med dekorationsmålningar.

Idag domineras kyrkorummet med sitt höga spetsiga trätunnvalv av den renovering, som utfördes 1929 utifrån ett förslag av arkitekt Erik Fant då interiören fick en mörk barockiserande karaktär. Kyrkorummets vägghpanel marmorades och kortaket försågs med slät panel på vilken målningen "Den eviga staden" målades av konstnär John Österlund. En ny sluten bänkinredning, där delar av den äldre återanvändes, samt kvarteren omordnades. Innerdörrar, bänkarnas dörrar samt läktarbarriärens fyllningar försågs med en kraftig marmorering. I den norra korsarmen inredde man ett nytt dopkapell med ny dopfont. Några fönster i koret och vid dopplatsen sattes igen, predikstolens originalmålningar togs fram. Kyrkorummet fick ny armatur, bland annat vägglampetter. Nya ytterportar med detaljer av handsnitt järnsattes in. Färgsättning, bänkarnas utformning och takets dekorationsmålning samspelar väl med kyrkans äldre inredning så som predikstolen från 1600-talet, altaruppsatsen och altarringen från 1800-talet. Modernare inslag är den senare tillkomna orgeln.

Foton: Therese Asplund / Linslusen

Hällefors Church

Hällefors Church is located on the western outskirts of Hällefors, surrounded by woodland, with a cemetery stretching out to the east and south. In a 1929 renovation, the cemetery was expanded to the southeast and received a unique wall and gate posts of slate. The chapel was inspired by Skogskapellet, built in 1920 on the Woodland Cemetery in Stockholm. Northeast of the cemetery is the chip-clad, closed belfry, built in 1767.

Built as a chapel in 1644, the church was an octagonal rectangular timber building with chamfered corners and red-painted chip-clad facades. The chapel was expanded in the 1740s with transepts to the north and south. The older sacristy was demolished in 1793 and replaced with a new one, giving the church its current size. At the end of the 1800s, the church interior was restored. A new organ was installed and the organ facade rebuilt. The ceiling was clad with panel and new pews were installed. The choir was given a new reredos and altar rails as well as decorative paintings in the ceiling.

Today, the church room is dominated by its high, pointed wooden barrel vault from a 1929 renovation, based on a proposal by Erik Fant, when the interior received a dark Baroque character. The church room panel was marbled and the artist John Österlund painted "The Eternal City" on the choir ceiling. A new box-pew was installed. Interior doors, pew doors, and the balcony railing fillings received heavy marbling. A new baptistery and font were installed and the pulpit's original paintings were exposed. The church room received new lighting, including wall sconces. New exterior doors with details in hand-made iron were installed. Colouring, pew design, and the decorative paintings in the ceiling interact well with the older furnishings of the church, such as the pulpit from the 1600s, the reredos, and altar rails from the 1800s. Modern elements include the more recent organ.

Meta Isæus-Berlin

Meta Isæus-Berlin målade sin Mariabild till Alla helgons dag. Den allra första gången skulle den visas i Katarina kyrka i Stockholm. Blommorna, ljuset och själva altaret är exakt återgivna från den kyrkan, som också är Metas egen barndomskyrka. Den stora målningen fästes bakom altarbordet som ett altarskåp

– Jag målade av altaret som speglades i målningen. Då skapades ett rum bakom altaret där Maria står, och landskapet fortsätter att bölja in. Det blev en portal. Målningen blev en sinnebild för döden. Ofta säger vi att den som dör, går vidare. Med sin förankring i ett verkligt kyrkorum blir Meta Isæus-Berlins målning trösterik. Vi kommer att känna igen oss, på andra sidan.

Mariamotivet var självklart val för Meta.

– Marias liv med väntan, modersroll och sorg är intressant för alla. I konsthistorien finns många vackra och starkt berörande Mariabilder, i katolska kyrkorum är Maria närvarande, men i protestantiska kyrkor saknas hon ofta. Om kyrkan endast visar män, blir det svårt för kvinnor att känna sig tillhöriga och delaktiga. Det verkar också finnas en rädsla att måla Maria rakt och ärligt. Hon gestaltas i ljussken eller andra antydningar. Min Maria står där, och hon tittar upp på svanen som är på väg. Svanen är en symbol för Maria, liksom den blå rosen.

Med stor respekt bidrar Meta Isæus-Berlin med sin konst i kyrkorum. Bilden i kyrkan har en annan roll än bilden i en konsthall, menar hon. Bilden har en mer bokstavlig betydelse i kyrkan – den blir till brukskonst, som ska kunna läsas av människor i livets stora ögonblick och ha en mening för predikan och dialog. Meta Isæus-Berlins konst handlar om kampen att vara människa, fullväxt och hel. Hon arbetar ofta med konstinstallationer i stort format och har ställt ut runt om i Europa, i USA och även i Hong Kong. 1997 representerade hon Sverige i den prestigefyllda konstbiennalen i Venedig. I den geografi som bildar Västerås stift har hon bland annat medverkat i Avesta Art 1997 och 2015.

Meta Isæus-Berlin är född 1963 i Stockholm, utbildad vid konsthögskolan där och sedan många år yrkesverksam med Stockholm som bas. Sedan snart trettio år har hon också djup förankring vid Fåsjön i Bergslagsskogarna mellan Nora och Lindesberg där hon och familjen har sitt andra boende.

Meta Isæus-Berlin

Meta Isæus-Berlin's painting of the Virgin Mary was first exhibited in Katarina Church in Stockholm. The flowers, the light and the altar are exact reproductions from that church. The large painting was put up behind the altar as an altar-piece.

– I painted a picture of the altar which was reflected in the painting. Then there was an open space behind the altar where Virgin Mary is, and the landscape keeps rolling in. The painting became a symbol of death.

We often say that those who die walk on. Since Meta Isæus-Berlin's painting is to be seen within the walls of a church it brings us comfort. We will feel at home on the other side.

The choice of Virgin Mary as a motif was a matter of course for Meta.

– Virgin Mary's life with expectation, motherhood and mourning is interesting for everybody. In the history of art there are many beautiful and moving pictures of Virgin Mary. She is present in Catholic churches, but in Protestant churches she is often missing. If the church only shows men it is difficult for women to feel that they belong there.

There also seems to be a fear of painting Virgin Mary in a straightforward and honest way. She is depicted in shining light or other suggestions. My Virgin Mary is standing there, looking at swans flying past. The swan is a symbol of her, like the blue rose. The water spring is essential – water is necessary for life.

Hjulsjö kyrka och gravkapell

Hjulsjö kyrka ligger i en bergslagsby med sammanhållen bebyggelse kring kyrkan längs den gamla landsvägens sträckning, omgiven av öppna odlingslandskap. På kyrkogården finns några äldre gravar med gjutjärnskors och järnstaket som vittnar om ortens järnhantering. Hjulsjö kyrka är en av de för Örebro län så karakteristiska bergslagskyrkorna med korsformad plan, uppförd av timmer med spånklädda, rödfärgade fasader och spånklätt tak.

Precis som många av bergslagskyrkorna uppfördes den som kapell under 1600-talets första hälft. Kapellet blev efter hand för litet för den växande befolkningen och utvidgades på 1730-talet med avsmalnande korsarmar i norr och söder som avslutades upptill med klassicerande gavelfrontoner. Långhus och korsarmar täcktes med ett helvalmat brutet tak, sakristian av ett valmat sadeltak och tornet med en svängd 1700-tals huv. I 1679 fick kyrkan sin predikstol i renässansstil och under andra delen av 1700-talet en dopängel samt en altarpupp-sats i klassicerande stil. 1785 uppfördes en orgelläktare i gustaviansk stil för kyrkans första orgel. Orgeln har senare ersatts med en orgel och en orgelfasad byggd av E.A. Zetterqvist & son.

En stor invändig restaurering pågick under 1860-talet då interiören målades om. Bland annat målades kortaket blått och dekorerades med guldstjärnor. Väggar och pilastrar marmorades och samtlig inredning fick ny färgsättning. Under 1800-talets sista år byttes också den slutna bänkinredningen ut mot en öppen. Luckorna från den gamla bänkinredningen sattes upp som panel längs med väggarna och koret fick en ny glasmålning.

1952 genomgick kyrkan på nytt en genomgripande invändig reovering, under ledning av arkitekt Gunnar Hållén efter förslag av länsarkitekt Ebbe Borg, med syftet att återskapa kyrkans äldre interiör. Marmoreringen på kyrkorummets väggar målades över och alla äldre inventarier, inklusive de äldre bänkluckorna längst väggarna, återfick sin ursprungliga färgsättning. Mässingstjärnorna i koret ordnades som stjärnbilder. Bänkinredningen från 1892 ersattes med en öppen bänkinredning med traditionell utformning. De rektangulära fönstren byttes ut mot stickbågiga. Ett nytt orgelverk i 19 stämmor installerades bakom den befintliga orgelfasaden.

Hjulsjö Church and Burial Chapel

Hjulsjö Church is located in a village, surrounded by a settlement and open farmland. In the cemetery are some older graves with iron crosses and iron fences, testifying to the town's iron industry. It is one of Örebro County's typical churches, built of timber with chip-clad, red-painted facades and chip-clad roofs.

The church was built as a chapel during the first half of the 1600s. It gradually became too small for the growing population, and in the 1730s, it was expanded with transepts to the north and south. Naves and transepts were covered with a hip mansard roof, the sacristy with a hip gable roof and the tower with a curved 1700s' hood. In 1679, a Renaissance pulpit was installed and, during the second half of the 1700s, a christening angel and a classicist reredos. In 1785, a Gustavian organ balcony was built for the church's first organ, later replaced with an organ and an organ facade by E.A. Zetterqvist & son.

A major renovation took place in the 1860s when the interior was repainted. The choir ceiling was painted blue and decorated with gold stars. Walls and pilasters were marbled and all furnishings received new colouring. At the end of the 17th century, the box-pew was replaced with open benches. The old pew doors were put up as panel along the walls and the choir received new stained glass.

Another renovation, led by architect Gunnar Hållén, took place in 1952, after a proposal by county architect Ebbe Borg, in order to restore the older interior. The church room's wall marbling was painted over and all older furnishings, including the pew doors along the walls, regained their original colouring. The brass stars in the choir were arranged as constellations. The pews from 1892 were replaced with open benches, traditionally designed. The rectangular windows were replaced with arched ones and an organ with 19 stops was installed.

Nygårds Karin Bengtsson

Vitklädd med allvarstygda axlar stiger kvinnan fram i vattnet. Krampaktigt, med bara en arm, håller hon barnet som riktar sin blick mot ett okänt fjärran där himmel och hav möts. Landskapet – och landet – är bortskalat. Det är betraktarens egna erfarenheter som skapar sammanhang. Nygårds Karin Bengtssons bilder speglar ofta ögonblicket efter en händelse.

– Bilden är inte färdig förrän den har nått en annan människa och väckt hennes inre tankar och minnen, säger Karin. Jag vill ge ledtrådar till var och en som ser min konst att själv tänka efter och reflektera.

Madonnan med Jesusbarnet är en självklar association till det verk som genom Sjätte sinnet blir altartavla i Hjulsjö kyrka. I Nygårds Karin Bengtssons version är symbiosen mellan mor och barn inte lika uppenbar som i många klassiska bilder: Kvinnans blick förmedlar känsla av utsatthet. Havet bakom henne är tomt, och även om vattnet är grunt vet vi inte om stranden är nära eller vad som där väntar: Hon har ingen att luta sig mot, ingen att lita på.

Starkt leds tanken även till vår egen samtids fasansfulla bilder från medmänniskors flykt över hav, i bräckliga farkoster: De, som inte ser någon annan utväg än att lämna sina hem och fly från krig, terror och förtryck, färdas mot osäkert mottagande i en världsdal som borde kunna erbjuda trygghet och värdiga vardagsvillkor.

– Mor och barn anknyter också till livets olika skeden – till födelse och död, till beroende, frigörelse och ansvar. Tyder kvinnans frånvarende uttryck på att hon i själva verket är kommen från andra sidan?

– Är hon en ängel eller kanske en gengångare?

I Hjulsjö gravkapell för Nygårds Karin Bengtsson in frågor om skuld och förlåtelse. Ett litet barn med svart dumstrut är satt i skamvrån. Här är barnet ensamt, en helt egen individ.

Tankama virvlar fram: "Förlåt oss våra skulder" heter det i Herrens bön. Föds vi rena? Är det oundvikligt att vi människor begår synder? Räcker det inte att vi kämpar på för att göra gott? När vi dör, är det då sammanräkningen av plus och minus som för oss till himmel eller helvete? Nygårds Karin Bengtsson lyfter fram det tidlösa i mänsklig existens.

– Vi människor har samma rädslor, drömmar och längtan i dag som för hundra år sedan. Världen förändras runt omkring, men människan förändras bara litet.

Foto: Nygårds Karin Bengtsson

Nygårds Karin Bengtsson

The woman walks through the water, heavy-hearted, dressed in white. She clutches the child tight. The child is gazing at something unknown in the distance, where heaven and sea meet. The landscape – and the land – are bare. It is the observer's experience that creates a context.

– The picture is not complete until it has reached other people and aroused their inner thoughts and memories. I want to encourage those who look at my works of art to reflect upon what they see. My art should seem familiar to them – through their personal experience or references that many people share. In this work of art there is an obvious connection with the Madonna and the Infant Jesus. The woman's look reveals that she feels vulnerable. She has nobody to support her, nobody to trust. There is a strong link to horrible pictures from our time, with fellow-beings trying to escape in fragile boats.

– The mother and the child also refer to the different stages of life – to birth and death, to dependence, liberation and responsibility. Does the woman's absent look suggest that she in fact belongs to the other side – is she an angel or maybe a ghost? In the sepulchre chapel of Hjulsjö the artist raises questions of guilt and pardon.

Foto: Nygårds Karin Bengtsson

Ljusnarsbergs kyrka

Kyrkan med hela sin omgivande miljö ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården. I nordväst utanför kyrkogården finns kyrkans, till stor del inklädda, tjärade klockstapel från 1640-talet samt tre dittflyttade kyrkstallar. Kyrkan uppfördes 1635-37, som en nästan kvadratisk byggnad med tresidigt avslutat kor och troligtvis ett mindre torn i väster. Mot slutet av 1600-talet blev kyrkan alltför liten för den växande befolkningen och tillbyggdes med korsarmar 1691-96. Kyrkan kapades itu, korpartiet flyttades åt öster och korsarmar infogades i söder och norr.

Till ursprunglig inredning från kyrkans tillkomst hör predikstolen med intarsianläggningar och skulpturer från 1643 samt kyrkans ovanliga dopfont, utformad som en präst i ämbetsdräkt från 1644. Dopfonten är en av tre i sitt slag i Örebro län. 1764-65 byggdes kyrkan om och reparerades. Bland annat togs nya fönster upp och befintliga utvidgades. Läktare uppfördes i korsarmarna. Valven dekormålades med oljefärg och skymålning, medan väggarna åter målades med limfärg. På korväggen utfördes en draperingsmålning. Altare, altarbord och predikstol målades med oljefärg och marmorades i blågrönt. 1773 byggdes orgeln till och orgelläktaren förändrades.

Kyrkans har idag en välbevarad exteriör med fornordisk prägel från en genomgripande omgestaltning 1891-92. Det tresidiga koret revs och ersattes med ett rakt avslutat kor med bakomliggande sakristia. Framför ingångarna mot norr, väster och söder tillbyggdes förstuckvisar: Småspirorna på tornet, som revs vid en renovering 1803, rekonstruerades. Taken och väggarnas spånbeklädnad reparerades, takspånen tjärades och väggspånen ströks med rödfärg. Fönster, portar och dörrar gavs en helt ny utformning.

Även interiört är kyrkorummet präglad av den stora omgestaltningen på 1890-talet. Invändigt revs tunnvalven och ersattes av ett brutet tak med synlig takstol. Tak och väggar inkläddes med mörkklaserad pärlspontspanel och dekorerades med sparsmakade schablonmålningar. Kyrkorummet försågs med ny inredning såsom altarpupsats, altarring, öppna bänkar och nya läktarbarriärer. Kyrkan är Örebro läns bäst bevarade exempel på 1890-talets stilrenoveringar.

Ljusnarsberg Church

The church and its surroundings are part of an area of national interest for the cultural resources management. To the northwest, outside the cemetery, is the largely clad, tarred belfry from the 1640s as well as three church stables. The church was built in 1635-37 with a three-sided terminated choir and a smaller tower to the west. Towards the late 1600s, the church became too small for the growing population and transepts were added in 1691-96.

Original furnishings include the pulpit with intarsia inlays and sculptures from 1643 as well as the font, designed as a priest in robes from 1644 and one of three of its kind in Örebro County. In 1764-65, the church was renovated with new windows and balconies. Vaults received decorative paintings and the walls were repainted with distemper. The altar, altar table, and pulpit were painted and marbled. In 1773, the organ was installed and the organ balcony modified.

Today, the church has a well-preserved exterior with Old Norse character from a redesign in 1891-92. The three-sided choir was demolished and replaced with a straight terminated one, and porches were built in front of the northern, western, and southern entrances. The tower spires, previously torn down, were reconstructed. The chip-clad roof and walls were repaired, the roof chips were tarred and the wall chips painted red. Windows, gates, and doors were completely redesigned.

The church room is also characterised by the major redesign of the 1890s. Barrel vaults were replaced with a mansard roof with visible truss. Ceilings and walls were clad with dark stained panelling and decorated with fastidious stencils. The church room was equipped with a new reredos, altar rails, open benches, and balcony railings. The church is the best preserved example of 1890s' renovations in Örebro County.

Olle Norås

Klockor och deras klang har betydelse i alla tider och i alla kulturer. I tusentals år har klockor ringt till samling, i trygga lyckliga sammanhang som måltider och gemenskap, och för att varna vid bränder och yttre hot när fiender nalkas.

Kristenheten annekterade klockan under 500-talet e Kr i Italien, och snart blev kyrkklockan central som sammankallande till gudstjänster och för åminnelse av människor som har lämnat jordelivet. Klockans form gör avtryck i klangens tonart, kraft och genljud. Klockans format formas i relation till funktion – liten som skällan på kon och stor för kyrkans vilja till milsvid räckvidd. Olle Norås bjuder besökaren att komma nära ett konstnärligt klockspel på kyrkogården vid Ljusnarsbergs kyrka. Tre klockor, gjutna av skrotad aluminium, klämtar på höga frekvenser. Olle har själv med egna händer och utan förlagor modellerat gjutformarna i sand. Klockorna bär känsliga spår av hans fingrar.

Som inspiration till Olle Norås verk finns klockor i olika traditioner och epoker. I kompositioner av Eliane Radigue, en betydande innovatör inom elektronikmusiken, har han mött buddistiska böneklockor ur tibetansk tradition. I dalabönders klockuppror mot Gustav Vasa ser han folklig kamp mot överhöghet och för självbestämmande.

– Klockan är en stark symbol. Varje klocka får sin egen efterklang, och varje klocka – liksom allt annat i tillvaron – har sin egen frekvens, sin egen ton. Till mina klockor ljuder varje klockas unika efterklang – inspelat och med själva anslaget bortklippt.

Olle Norås är skolad i klassiskt järnsmide och arbetar konstnärligt med skulpturer i metall. Han målar, ofta akvareller eller gouacher med motiv i gränslandet mellan organiska vävnader och landskap, sedda från luften. Både yttre och inre landskap, säger han själv.

I ett brett förankrat arbetet i och för Ställberg – en övergiven gruvort norr om Kopparberg – deltar bygdens invånare, nyanlända flyktingar och konstnärliga utövare. Olle medverkar här i ett pågående konstprojekt som blommar fram i utställningar, konserter och föreställningar där aktörerna helt enkelt gestaltar sig själva. Program har bland annat givits vid helkvällar; där åskådarna färdats i buss mellan fyra akter i olika orter.

Olle Norås är född i Gagnef och nu verksam som konstnär med ateljé i Axelsberg i södra Stockholm.

Olle Norås

Bells and their chimes have been important at all times and in all cultures. For thousands of years the ringing of bells has summoned people and warned them against danger. Christendom began to use bells during the 6th century A. D. in Italy. The shape of the bells is reflected in the tone, power and echo of the sound. Olle Norås invites us to approach a chime of bells. Three bells, made by casting scrapped aluminium, chime at high frequencies. With his own hands Olle has modelled the moulds in sand without an original design. You can see the delicate traces from his fingers on the surface.

Bells from different traditions and epochs have served as sources of inspiration for Olle Norås as an artist. In works by Elena Radigue, an important innovator within electronic music, he has met Buddhist bells, used when praying, from Tibetan tradition. When the King Gustav Vasa required an extra tax in the form of bells farmers in Dalecarlia protested and organized a rebellion against him.

Olle Norås stresses the importance of the bell in the struggle against supremacy and for independence.

– The bell is a powerful symbol. Each bell has its own sound, and each bell – like everything else in life – has its own frequency, its own tone. Each one of my bells has its unique sound – recorded and with the initial touch missing. With their echoes the bells thus raise questions of what traces we leave behind.

Konstnärer och kyrkor i Sjätte sinnet 2007-2013

Sjätte sinnet 2007

Ingela Agger	Lindesberg
Josie Ahlström	Söderbärke
Lennart Alves	Älvdalen
Björn Brusewitz	Ludvika Ulrika
Eva Ek Schaeffer	Åhl
Paul Grähs	Västerås domkyrka
Sara Gustavsson	Köping
Elisabet Henriksson	Västerås domkyrka
Åsa Herrgård	Kumla
Åsa Holmlund	Hedemora
Kia Kullander	Malung
Malin Lager	Stora Tuna
Lena Lervik	Ore
Berit Mannberg	Västerfärnebo
Kajsa Mattas	Mora
Birgitta Nordström	Husby
Tomas Nygren	Norrby
Lina Selander	Ljusnarsberg
Urban Sjöberg	Sura nya kyrka
Pål Svensson	Sundborn
Lars Vilks	Sura gamla kyrka
Karin Ward	Ramsberg
Lars Widenfalk	Siljansnäs
Fredrik Wretman	Nora

Sjätte sinnet 2010

Nina Bondeson	Gagnef
Lenny Clarhäll	Leksand
Jörg Jeschke	Enhetens kapell
	Stiftsgården i Rättvik
Ingalena Klenell	Floda
Svante Rydberg	Boda

Sjätte sinnet 2013

Roland Backlund	Karbenning
Mats Lodén	Sala Kristina, i park
Mia Malmlöf	Fläckebo
Yngve Mauritsson	Karbenning
Helena Piippo Larsson	Avesta
Thomas Qvarsebo	By
Michael Söderlundh	Sala Kristina

Fakta / Facts

Sjätte sinnet⁴

Arrangör: Svenska kyrkan i Västerås stift i samverkan med Gränge-Säfsnäs, Hällefors-Hjulsjö, Linde bergslags, Ljusnarsbergs och Norbergslags församlingar

Initiativtagare: Stiftsstyrelsen i Västerås stift.

Samverkanspartner: Länskonst Dalarna, Landstinget Dalarna, Konst i Västmanland, Landstinget Västmanland och Konst i Örebro län, Region Örebro.

Projektgrupp:

Karin Perers, *Västerås stift, ordförande*
Jordi Arkö, *Länskonst Dalarna*
Maria Lindgren, *Konst i Västmanland*
Marie Lundberg, *Västerås stift*
Ulrika Stigbäck, *Konst i Örebro län*
Kia Kullander, *curator*

Konstnärssurval: Kia Kullander efter dialog med projektgruppen.

Konstkatalog

Omslagsfoto: Nygårds Karin Bengtsson

Text, kyrkobeskrivningar: Anna Gütthlein

Text, om konstverken: Karin Perers

Text, konstnärsfakta sid 8-9: Kia Kullander

Engelskspråkiga sammanfattningar

Om kyrkor: Snabböversättare AB

Om konst och övrigt: Annie och Sten Cederbom

Formgivning: Åke Paulsson

Tryck: åtta45

ISBN: 978-91-87839-08-5

© Svenska kyrkan i Västerås stift 2016

The Sixth Sense⁴

Organisers: The Swedish Church in the Diocese of Västerås in collaboration with the parishes of Gränge-Säfsnäs, Hällefors-Hjulsjö, Linde bergslags, Ljusnarsberg and Nora.

Promoter: The Board of the Diocese of Västerås

Partners: County Art committee Dalarna, Dalarna County Council, Art in Västmanland, Västmanland County Council and Art in the Region of Örebro.

Project group:

Karin Perers, *Diocese of Västerås, Chairperson*
Jordi Arkö, *County Art committee Dalarna*
Maria Lindgren, *Art in Västmanland*
Marie Lundberg, *Diocese of Västerås*
Ulrika Stigbäck, *Art in Örebro län*
Kia Kullander, *curator*

Artist selection: Kia Kullander in consultation with the project group

Art Catalog

Coverphoto: Nygårds Karin Bengtsson

About churches: Anna Gütthlein

About art: Karin Perers

About the artists: Kia Kullander

Summary in English

About churches: Snabböversättare AB

About art and other texts: Annie och Sten Cederbom

Lay out: Åke Paulsson

Tryck / Print: åtta45

ISBN: 978-91-87839-08-5

© Svenska kyrkan i Västerås stift 2016

The Sixth Sense⁴

Now that the Diocese of Västerås opens its churches for the fourth time for contemporary art with the theme The Sixth Sense, the visitor has a unique opportunity for contemplation. In a place shaped in bygone times by the expression of the most profound questions of our existence, we meet a modern expression of life's struggle. What symbols do artists use to express hope and how does all this affect us?

The Sixth Sense is a way for the church to be in a new time. Not just in the sense of opening in a new way for the congregation. It's a way for the staff to develop. Talking about art is an art ... Listening is the most important skill and the sixth sense talks without words.

Lisbeth Gustafsson, journalist, former cultural secretary of Church of Sweden

The exhibition runs May 29 to September 4 2016

Järnboås Church

Every day 09.00-20.00

Guldmedshyttan Church

From 15 June to 7 August the church is open Monday - Tuesday kl 10.00-16.00, Wednesday - Sunday kl 11.00-17.00. Other dates Monday - Saturday kl 10.00-16.00, Sunday in connection with services.

Ljusnarsberg Church

Every day 09.00-18.00

Hällefors Church

Every day 10.00-16.00. Viewing booked at the parish office, phone. +46 591-64010 alternative +46 708-221140. Coffee available. In connection with the Bergslagen family Week, v32, activities will be organized around the exhibition!

Hjulsjö Church

Every day 10.00-16.00. Viewing booked at the parish office, phone +46 591-64010 alternatively +46 708-221140. Coffee

available. In connection with the Bergslagen family Week, v32, activities will be organized around the exhibition!

Grangärde Church

Weekdays 09.00-16.00, Saturdays 09.30-16.00 Sundays 09.00-16.00. Thursdays in the month of July there is a guide in the church 11.00-16.00. Booking of visits during other times made through the parish office +46 240-796 00. For more detailed information, see our website: www.svenskakyrkan.se/grangesafsasnas. Summer music Thursdays 7/7, 21/7, 4/8, and 18/8 19.00-20.00. After the music refreshments in the church hall. Grangärde-week 2/7-10/7. Dan Andersson-week 30/7-7/8

Grängesberg Church

Every day 10.00-15.30, Saturdays 10.00-16.00 Sundays 13.00-17.00 Wednesdays in the month of July there is a guide in the church 12.00-17.00 Booking of visits during other times made through the parish office +46 240-796 00. For more detailed information, see our website: www.svenskakyrkan.se/grangesafsasnas. Summer music Wednesdays 13/7, 27/7, 10/8, and 24/8 19.00-20.00. After the music refreshments in the church hall.

Church of Sweden

Diocese of Västerås

www.svenskakyrkan.se/vasterasstift

Sjätte sinnet⁴

När Västerås stift för fjärde gången öppnar kyrkorna för samtidskonst på temat Sjätte sinnet erbjuds besökaren en unik möjlighet till fördjupning. I rum formade av äldre tiders uttryck för existensens djupaste frågor får vi möta vår tids uttryck för livets brottnig. Vilka är de existentiella frågorna idag? Vilka symboler väljer konstnärer för att uttrycka hopp och mening? Vad händer med oss själva i dessa yttre och inre möten?

Ett kulturprojekt som Sjätte sinnet är ett kreativt sätt att vara kyrka i en ny tid. Inte bara i den meningen att kyrkorna är öppna och tillgängliga på ett nytt sätt för sina medlemmar. Det är också en möjlighet till utveckling för kyrkans egna medarbetare och förtroendevalda. Samtal om konst är en konst... Att lyssna är dialogens viktigaste färdighet och det sjätte sinnet talar utan ord.

Lisbeth Gustafsson, journalist, tidigare kultursekreterare i Svenska kyrkan

Utställningen pågår 29 maj – 4 september 2016

Järnboås kyrka

Kyrkan är öppna alla dagar 09.00-20.00

Guldsmedshyttans kyrka

Från och med 15 juni till och med 7 augusti är kyrkan öppen

Måndag - tisdag 10.00-16.00, onsdag - söndag 11.00-17.00.

Övriga datum är kyrkan öppen måndag - lördag 10.00-16.00, söndagar i samband med gudstjänst.

Visning bokas på församlingens expedition 09.00-12.00 senast dagen innan planerat besök, tel. 0581-888 00, www.svenskakyrkan.se/linde-berglags-forsamling

Ljusnarsbergs kyrka

Kyrkan är öppna alla dagar 09.00-18.00

Hällefors Kyrka

Kyrkan är öppna alla dagar 10.00-16.00

Visning bokas på pastorsexpeditionen, tel. 0591-64010 alternativt 0708-221 140. Kaffé, m.m. finns tillgängligt. I samband med Bergslagens familjevecka v32 kommer aktiviteter att anordnas kring utställningen!

Hjulsjö kyrka

Kyrkan är öppna alla dagar 10.00-16.00

Visning bokas på pastorsexpeditionen, tel. 0591-64010 alternativt 0708-221 140. Kaffé, m.m. finns tillgängligt. I samband med Bergslagens familjevecka v32 kommer aktiviteter att anordnas kring utställningen!

Grangärde kyrka

Kyrkan är öppen: Alla vardagar 09.00-16.00,

Lördagar 09.30-16.00 Söndagar 09.00-16.00

I juli månad finns guide på plats i kyrkan torsdagar 11.00-16.00

Bokning av besök under annan tid görs via församlingsexpeditionen, tfn 0240-796 00. För mer detaljerad information, se vår hemsida: www.svenskakyrkan.se/grange-safsna. Musik i sommarkväll torsdag 7/7, 21/7, 4/8, och 18/8 19.00-20.00. Efter musiken fika i kyrksalen. Grangärdeveckan 2/7-10/7. Dan Anderssonveckan 30/7-7/8

Grängesbergs kyrka

Kyrkan är öppen: Alla vardagar 10.00-15.30,

Lördagar 10.00-16.00 Söndagar 13.00-17.00

I juli månad finns guide på plats i kyrkan onsdagar 12.00-17.00

Bokning av besök under annan tid görs via församlingsexpeditionen, tel. 0240-796 00. För mer detaljerad information, se vår hemsida: www.svenskakyrkan.se/grange-safsna. Musik i sommarkväll onsdag 13/7, 27/7, 10/8, och 24/8 19.00-20.00. Efter musiken fika i kyrkan.